

Branschträff Transport och Logistik

1. Bakgrund

Den 30 maj 2024 anordnades den årliga branschträffen inom Transport och logistik, på Munktell Science Park i Eskilstuna. På träffen deltog representanter från regionen, branschen, Arbetsförmedlingen, utbildningssektorn och näringslivet.

Transport och logistik var först i Region Sörmland att anamma formatet med branschträffar. Arbetet har fungerat väl, och branschen fungerar nu som förebild inom satsningen.

2. Sammanfattning

Samtidigt som arbetslösheten i Sörmland minskar syns fortsatt stora behov av personal inom transportbranschen, främst bland lastbils- och busschaufförer.

Dagen inleddes med en inflygning över det arbete som varit fokus på under det gångna året, som exempelvis en träff med motorbranschen om intresse för utbildning inom mekanik, omarbetning av Trafikverkets teoretiska förarprov med mera.

Under årets träff med tema ”Skrämmer språkkravet bort möjligheten till nyrekrytering inom transportbranschen?” diskuterades även språkutmaningar såväl på länets gymnasie- och vuxenutbildningar som i arbetslivet, samt hur praktikplatser och kombinationsutbildningar kan hjälpa fler utrikesfödda ut i arbete. Dagen bestod av grupparbeten, panelsamtal och rapportering om läget i branschen.

3. Statistik och framtidsprognoser

Arbetsförmedlingen presenterade under dagen siffror kring arbetsmarknadsläget i landet, med fokus på arbetslöshet och rekryteringsbehov inom transportbranschen. Arbetslösheten i Sörmland har under en längre period legat bland de högsta i landet, men positiva förändringar syns nu och numera har länet förbättrat sin position.

Arbetsmarknadsläget

Från januari 2022 till april 2024 har arbetslösheten i Sörmland minskat med 1500 personer, och trenden väntas fortsätta. De som har svårast att få jobb är invånare utan gymnasieutbildning, som är utomeuropeiskt födda eller har en funktionsnedsättning. Överlappning mellan dessa faktorer skapar ytterligare utmaningar. Det är till exempel svårare för en utomeuropeiskt född person att få ett jobb om denne dessutom saknar gymnasial utbildning och/eller har en funktionsnedsättning.

För att skapa arbetsmöjligheter för personer som saknar gymnasieutbildning har man tidigare ökat platserna på kommunernas yrkesutbildningar. I dagsläget, när cirka hälften av de som saknar gymnasieutbildning även saknar grundläggande kunskaper i svenska, krävs nya tillvägagångssätt. Fokuset bör ligga på språkutveckling, snarare än att dimensionera upp vuxenutbildningen.

Arbetslöshet och möjligheter

Även om arbetslösheten generellt minskar i länet, väntas långtidsarbetslösheten öka på grund av lågkonjunktur och svårigheter för redan utsatta grupper att hitta en anställning.

Arbetsförmedlingens prognoser visar att arbetsgivare har svårt att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens i Sörmland; speciellt inom offentlig sektor. Det här förklaras med att många av dessa yrken har tydliga krav som är svåra att frångå, till exempel vid rekrytering av läkare, sjuksköterskor och lärare. Offentlig sektor hade det lättare att hitta arbetskraft under pandemin då många sökte sig till vård- och omsorgsykten istället för besöksnäringen. Den privata sektorn upplever däremot att det är lättare att rekrytera i dagsläget än tidigare, då det nu är fler som söker de jobb som läggs ut och konkurrensen mellan företag minskar.

Inom transport- och logistikbranschen visar yrkesprognoserna att det finns stora möjligheter till arbete för både buss- och lastbilsförare under de kommande fem åren, medan behovet av budförare, lager- och terminalpersonal samt transportledare är lågt.

Yrkesprognoser, transport

Budförare	 År 2024 bedöms det vara små möjligheter till arbete.	 På fem års sikt förväntas efterfrågan vara oförändrad.
Buss- och spårvagnsförare	 År 2024 bedöms det vara stora möjligheter till arbete.	 På fem års sikt förväntas efterfrågan vara oförändrad.
Lager- och terminalpersonal	 År 2024 bedöms det vara små möjligheter till arbete.	 På fem års sikt förväntas efterfrågan vara oförändrad.
Lastbilsförare	 År 2024 bedöms det vara stora möjligheter till arbete.	 På fem års sikt förväntas efterfrågan vara oförändrad.
Transportledare	 År 2024 bedöms det vara små möjligheter till arbete.	 På fem års sikt förväntas efterfrågan vara oförändrad.

<https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/yrken-och-framtid/hitta-yrken/>

 ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

4. Rekryteringsbehov

TYAs trendindikator

Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA) gör årligen en undersökning bland sina medlemmar, för att kunna skapa säkra analyser kring rekryteringsbehov i branschen samt ta fram underlag för stöttande och utbildande aktiviteter. Den senaste rapporten visar ett nationellt stort behov av lastbilsförare under det kommande året, där hela 5055 förare behöver anställas.

Ta del av Trendindikatorn här: [Trendindikator kompetensbehov - Åkeri - TYA](#)

I regionen svarade 62 procent av de tillfrågade företagen att de kommer behöva rekrytera inom de närmaste 12 månaderna. Trots hög svarsfrekvens poängteras det att indikatorn inte visar det kompletta behovet i branschen då vissa stora aktörer, som Postnord och andra företag inom handelssektorn, inte är kopplade till TYA och kan ge sin bild av behoven.

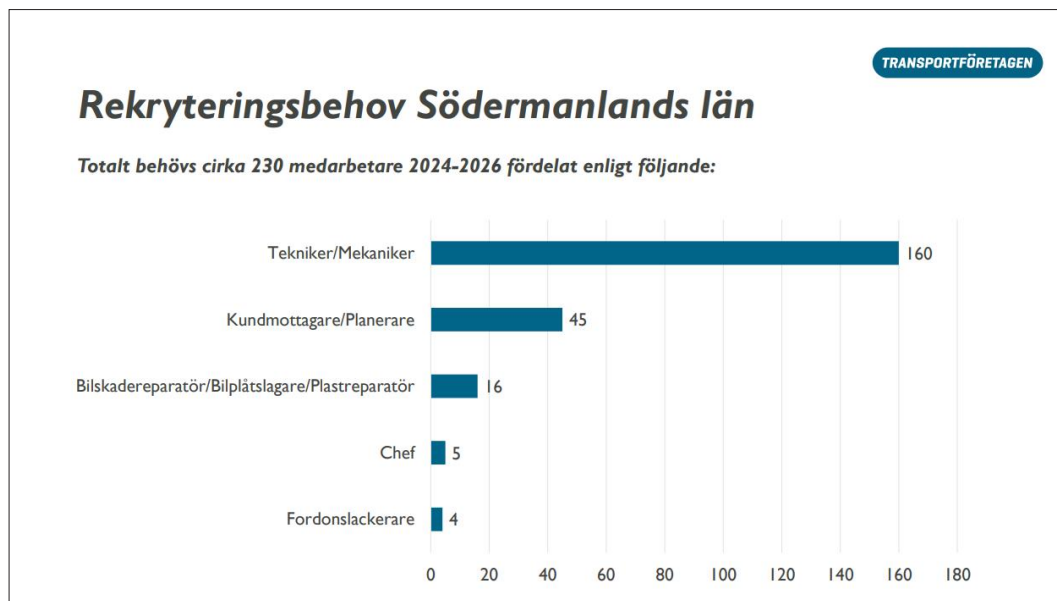
Sedan branschträffen i maj har det kommit en ny Trendindikator för 2024/2025, ta gärna del av den här: [Trendindikator anställningsbehov - Åkeri - TYA](#)

Transportföretagens prognoser

Även Transportföretagen har tagit fram prognoser, som visar rekryteringsbehovet i motor- och bussbranschen. Målet är att spegla det realistiska behovet av arbetskraft, dock är svarsfrekvensen låg och tenderar att inte visa helt korrekta siffror. Det förklaras med att det är svårt att nå de minsta företagen, som ofta är de som har svårast att rekrytera.

Motorbranschen

Fram till 2026 behöver 6100 personer rekryteras i motorbranschen, i hela Sverige. I Sörmland uppskattas rekryteringsbehovet till 230 personer under samma period. Det betonas att behoven av kompetens inte bara berör mekaniker, vilket är den grupp som många kopplar till branschen, utan även innefattar tekniker, kundmottagare, fordonslackerare och andra roller på arbetsplatserna.

Utifrån undersökningen syns det att 65 procent av de tillfrågade motorbranschföretagen som har försökt rekrytera under det senaste året har haft svårt att hitta kompetent arbetskraft.

Bussbranschen

Även i bussbranschen syns stora behov av arbetskraft, både bland bussförare och bussmekaniker. I hela Sverige beräknas det behövas hela 8100 nya bussförare under den kommande treårsperioden. I Sörmland beräknas behovet under samma tidsperiod till 240 stycken. Av de tillfrågade företagen anger hela 70 procent av företagen som har försökt rekrytera bussförare att de har haft svårigheter med detta. Allra svårast är det för mindre företag som kör turisttrafik.

Svårigheter i bussbranschen

- Många företag i Sörmland uppger att det är svårt att hitta personer med rätt yrkesutbildning för bussen.
- Fyra av tio företag uppger att det är svårt att hitta personal med rätt yrkeserfarenhet.
- Alla tillfrågade företag uppger att språkutmaningar har stor påverkan, där det är svårt att hitta personer med tillräckliga språkkunskaper för yrket.

Satsning på kommunikationsinsatser

Under dagen presenterades hur Region Sörmland arbetar långsiktigt för att attrahera bussförare i länet. Med kampanjen "Bussförarens år" tar man ett nytt grepp som beställare av trafik och kan därmed vara ett föredöme även för andra beställare. Med riktade kommunikationsinsatser på olika plattformar, både fysiska och digitala, vill Region Sörmland skapa stolthet för föraryrket och samtidigt stärka relationen mellan förare och resenärer. Kampanjen inkluderar inlägg på sociala medier, intervjuer med förare, bilder och filmer på regionens bussar, samt QR-koder för mer information kring länets yrkesutbildningar.

Med kampanjen "Bussförarens år" tar man ett nytt grepp som beställare av trafik och kan därmed vara ett föredöme även för andra beställare.

5. Utbildning och språkutmaningar

Dimensionering

För att säkerställa att länets gymnasieskolor och vuxenutbildningar har ett relevant utbud används dimensionering, ett nytt arbetssätt där Skolverket är ansvarig myndighet. Det innebär att närliggande kommuner samarbetar med varandra i primära och sekundära områden. Kommunerna ser över antalet elever på yrkesutbildningar, i relation till efterfrågan på arbetskraft, för att ta fram prognoser kring vilka utbildningar som behöver öka eller minska sina platser.

Det här är dock svårt inom transportsektorn då statistik kring bland annat lastbilsförare i branschen sällan stämmer. Det beror på att många som kör gods inte alltid är anställda som lastbilsförare, utan kan arbeta med bland annat kommunal renhållning eller på brädgårdar och byggvaruhus. Att dessa inte räknas in i statistiken kan få negativa konsekvenser – exempelvis kan utbildningar riskeras att läggas ner eftersom det inte är tydligt hur stor efterfrågan på personal verkligen är.

Förarprov

Sedan den förra träffen har Transportföretagen fokuserat på att få igång nya yrkesutbildningar där behovet finns, samt granskning av förarprov för yrkesförare. Alla förarprov har tidigare inte varit granskade av branschen fullt ut, vilket lett till att vissa frågor inte har varit relevanta eller felaktigt formulerade. Bland annat har det funnits frågor i förarprovet för buss, som berör lastbil. I och med den nya granskningsrutinen beräknas det ta ett halvår innan godkända frågor löpande kommer ut i produktion.

Genom att granska proven språkligt har de godkända resultaten ökat markant – från cirka 60 procent till 64 procent. Vissa frågor krävde tidigare svenskkunskaper på en nivå som inte var i relation till provet eller ett arbete inom transportbranschen. Genom att ta bort långa ordkedjor och komplicerade meningssammansättningar har lästiden för lastbilsprovet minskat från 38 till 31 minuter.

Liknande resultat syns för bussproven, där många av de svarande inte har svenska som modersmål. Genom ett omtag kring hur frågorna skrivs har man nu uppnått 43,71 procent godkända prov.

Kunskapsprov C och D, januari – mars 2024 hela landet

Kunskapsprov C alla prov

Antal prov	godkända	underkända	procent godkända	2023
4 735	2 091	2 644	44,16 %	40,03 %

Kunskapsprov C förstagångsprov

Antal prov	godkända	underkända	procent godkända	2023
2 159	1 369	790	63,41 %	59,69 %

Kunskapsprov D alla prov

Antal prov	godkända	underkända	procent godkända	2023
2 292	620	1 672	27,05 %	23,11 %

Kunskapsprov D förstagångsprov

Antal prov	godkända	underkända	procent godkända	2023
684	299	385	43,71 %	35,78 %

TRANSPORTFÖRETAGEN

Lärlingsutbildning

Utöver granskning av förarprov har Transportföretagen sett över möjligheten till lärlingsutbildning för tungmekaniker i Sörmland. Idén är uppskattad av branschen och flera stora företag inom buss, har visat intresse för detta. Upplägget innefattar grundläggande utbildning på skola i sex veckor, där eleven får lära sig grunderna inom bland annat mekanik och svetsning, för att sedan genomföra sin lärlingstid hos ett företag. Målet är sedan en fast anställning efter avslutad lärlingsperiod.

Kombinationsutbildning

För att hjälpa fler utrikesfödda som läser på Komvux att klara sin utbildning och samtidigt lära sig svenska, har kombinationsutbildningar införts. En kombinationsutbildning innebär att man läser en yrkesutbildning till exempelvis bussförare eller lagerarbetare, samtidigt som man läser SFI/grundläggande svenska. Ett krav för att läsa en vuxenutbildning till bussförare är betyg i grundläggande svenska (årskurs 9).

Genom att jobba med språkundervisning parallellt med utbildningen, där yrkeslärare och SFI-lärare samarbetar, kan stora positiva resultat uppnås. Till exempel genom att eleven inte hinner bli skoltrött och tappa viljan att ta sig ut på arbetsmarknaden, för att språkundervisningen tar mycket kraft innan hen ens har börjat närma sig arbetslivet.

Genom att jobba med språkundervisning parallellt med utbildningen, där yrkeslärare och SFI-lärare samarbetar, kan stora positiva resultat uppnås.

6. Certifierad Gymnasial Transportutbildning

För att öka kvaliteten på regionens transportutbildningar har initiativet Certifierad Gymnasial Transportutbildning (CGT) tagits fram av branschen och TYA. Certifieringen är inspirerad av andra gymnasieprogram som har sett goda resultat efter införandet och kan erhållas av gymnasium med en transportinriktning.

Målet med CGT är att ge en kvalitetsstämpel till utbildningar, där bransch och utbildare har ett djupt samarbete för att öka attraktionskraft och kvalitet. Genom detta får utbildningen ett kvitto på att den uppfyller kriterier kopplade till stark anställningsbarhet, i en säker och stimulerande lärmiljö.

Fördelar med certifiering

- Ökat stöd och engagemang från branschen.
- Utökat skolnätverk.
- Ökat fokus kring vilka områden och mål som är relevanta för att skapa anställningsbara elever.
- Närmare samarbete med politiker och beslutsfattare.

Anmälan

Skolor som är intresserade av en CGT-certifiering kan skicka in sin anmälan via TYAs hemsida för att genomgå en bedömning. Om skolan inte anses ha möjlighet att arbeta mot de uppsatta målen kan TYA stötta i detta.

Då initiativet är nytt har ingen skola mottagit certifieringen än, även om många har visat intresse. TYA räknar med att det kommer att ta cirka 1–1,5 år från inskickad intresseanmälan till att en skola kan få sin CGT-certifiering.

Om allting flyter på och fungerar som det ska bör en återrapportering och utvärdering av CGT-arbetet kunna presenteras under nästa års branschträff.

7. Grupparbeten

Under branschträffen delades deltagarna in i grupper för att diskutera tre frågor kopplade till dagens ämnen. Diskussionerna sammanfattas under respektive fråga nedan.

Hur kan vi öka attraktivitet till branschen?

Diskussionsgrupperna var överens om vikten av att nå ungdomar tidigt för att visa branschen och dess fördelar. Några insikter och förslag:

- Studiebesök på högstadieskolor.
- Attraktiva praktikplatser som ger en positiv bild av yrket.
- Prova-på-dagar med möjlighet att köra olika fordon.
- Deltagande företag på mässor har yngre medarbetare med sig som pratar om yrket på ett positivt sätt.

Mångas bild av branschen påverkas av familj och andra närstående. Vissa är skolade in i transportbranschen från barnsben med förebilder inom familjen, medan andra inte ser ett yrke inom transportbranschen som en valmöjlighet då det inte diskuteras hemma. På grund av begränsad kunskap och erfarenheter har de ingen aning om hur branschen ser ut eller vilka yrkesvägar som finns.

Vad ser du som den framtida viktigaste rekryteringsvägen – var tar du anställda från?

Kopplat till rekrytering yttrades insikter om riktade aktiviteter för att både locka fler kvinnor till branschen och informera ungdomar:

- Bussbolaget Nobina har genomfört informationsträffar i syfte att fler kvinnor med utländsk bakgrund ska se möjligheterna med bussyrket – och samtidigt radera fördomar om att dessa jobb bara är för män.
- Fler skolbesök bör genomföras för att visa på möjligheter efter en avklarad utbildning. Bussbranschen har svårare än lastbilsbranschen – därför måste dessa företag engagera sig mer.

Vissa är skolade in i transportbranschen från barnsben med förebilder inom familjen, medan andra inte ser ett yrke inom transportbranschen som en valmöjlighet då det inte diskuteras hemma.

Språket i min bransch – vilken nivå behöver svenskan ligga på?

Grupperna är överens om att språket är en viktig del av en arbetsdag, även för dem som jobbar ensamma i en lastbil. En chaufför som till exempel arbetar inom distribution har dagligen en stor mängd kundkontakter där kommunikation på svenska är viktig.

Svenskan behöver inte vara på en hög nivå, men ändå tillräcklig för att:

- kunna klara av arbetet och dess branschspråk
- ha vardaglig kommunikation med transportledare, kollegor och beställare
- förstå instruktioner eller säkerhetsrutiner
- våga fråga om hjälp för att undvika risker.

Representanten från Bergkvara Buss uttryckte följande tankar kring åtgärder för att hjälpa bussförare att kommunicera i alla situationer som kan uppstå:

- tydliggörande av vad som ska ingå i en roll
- tekniska lösningar/system – vissa händelser kan kommuniceras automatiskt med förinspelade meddelanden (exempelvis vid behov av utrymning av buss)
- automatiska utrop genom att föraren trycker på en knapp.

Vad är egentligen språkutmaning?

”Arbetsgivare behöver medarbetare som är motiverade, kunniga och kan samarbeta med varandra. Kombinationsutbildning till bussförare är en mix av att yrkesläraren fokuserar på ämneskunskaper samtidigt som SFI-läraren fokuserar på språkkunskaperna – eleverna får två utbildningar i en, istället för en sak i taget. Det höjer elevernas motivation när de ser målet att gå ut i anställning är så pass nära, det kortar deras tid.”

Veronica Haugdahl-Eklind, rektor på Komvux i Eskilstuna

8. Panelsamtal

Under dagens panelsamtal diskuterades praktikplatser och hur arbetsgivare och elev ska kunna få ut så mycket som möjligt av en praktikperiod. Här lyftes förslag kring att ha tätare kontakt med eleven redan före praktikens start, genom att erbjuda studiebesök och tidigt gå igenom arbetsplatsens krav och vad yrket innebär. Andra förslag på åtgärder var bland annat längre introduktioner, morgonmöten med lärlingar och anpassade rutiner efter person. Genom att arbeta proaktivt och lägga lite extra tid i förväg, sparas tid senare.

En tanke som lyftes var också att eleven under en praktikperiod skulle kunna få inblick i fler delar i företaget, som exempelvis trafikledningen, för att få ökad förståelse för helheten.

Under panelsamtalens med dialoger och reflektioner uttryckte några av representanterna följande:

Anette Lood, Mikael Loods Åkeri

Om utveckling av APL på företaget:

"...när det gäller APL är det viktigt att få se alla delar i företaget för att få en helhetsförståelse. Det är så lätt att det bara blir fokus på körningen och att åka med. Det är lika viktigt att förstå att lastbilen måste skötas på rätt sätt och vilka roller som tillsammans driver ett åkeri. Till exempel var eleven tillsammans med vår bilansvarig för att få ett annat perspektiv. Då blev det även mer kommunikation med övrig personal på åkeriet som inte alltid blir av när man är ute och kör."

Veronica Haugdahl, rektor

Om bussutbildning i kombination med SFI (Sörmlandsmodellen):

- Bra att lära sig både grundläggande svenska och yrkesspråket (funktionellt språk) genom stöd av SFI-lärare, samtidigt som man läser en yrkesutbildning.
- Ser ett stort intresse och engagemang hos eleverna! En glöd när de ser ett slutmål – en möjlighet till jobb.
- Utbildningen "bygger människan" och stolthet hos eleverna.
- APL-platserna och företagets engagemang stärker språket och förutsättningarna att klara utbildningen.

"Vi ser ett stort intresse och engagemang hos eleverna! En glöd när de ser ett slutmål – en möjlighet till jobb."

9. Utvärdering av dagen

Under träffen genomfördes två undersökningar via Menti kring grupparbete respektive utvärdering av dagen. Här nedan följer frågeställningarna och ett axplock av svaren.

Grupparbete

Vilka YRKEN inom transport och logistik kommer vara mest efterfrågade inom fem år utifrån ditt perspektiv?

- Bussförare
- Lastbilschaufförer
- Yrkeschaufförer
- Mekaniker
- Lager-/terminalpersonal

Vilka KOMPETENSER inom transport och logistik kommer vara mest efterfrågade inom fem år utifrån ditt perspektiv?

- Service och kundbemötande
- Yrkeskunskaper
- Relevant språknivå
- CE/Truckkort
- Datorvana
- Initiativförmåga
- Stresstålighet

Vilka UTMANINGAR har vi utifrån ditt perspektiv?

- Konkurrens om gymnasiestudenter när kullarna blir mindre
- Språkkunskaper
- Få yngre att stanna i yrket
- Utveckla utbildningar i samråd med branschen
- Hitta rätt nivå på yrkesutbildningar
- Attrahera nya till utbildningarna
- Kulturella skillnader

Medskick

Deltagarna ombads att med ett ord beskriva det de tar med sig från dagen (bilden nedan), samt uttrycka sina medskick:

- Vad kommer AI göra med branschen?
- Vi behöver fortsätta jobba mer tillsammans
- Viktigt att skilja på språklig kompetens och kultur-/normkompetens

4. Skriv ned ETT ord som beskriver det du tar med dig från dagen

14 svar

A word cloud of responses from a survey. The words are arranged in a roughly circular pattern. The most prominent words are 'intressant' (yellow), 'engagemang' (blue), and 'branschkunskap' (blue). Other words include 'inspiration' (purple), 'engagerade' (purple), 'utmaningar' (yellow), 'viljan' (pink), 'företagaransvar' (pink), 'mekaniker lärling' (yellow), 'givande' (pink), 'bra tryck' (purple), and 'samverkan' (pink).

Branschforum Transport och Logistik

Arbetsutskott

- Jesper Schönbeck, Arbetsförmedlingen – dagens Moderator
- Kattarina Lundborg, Hållbar Regional Utveckling, Region Sörmland
- Michael Axelsson, Branshutvecklare Transportföretagen
- Marcus Ljungberg, TYA (Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd)
- Marica Anderbrink, Vuxenutbildning Eskilstuna